IN MEMORIAM

KÉRDŐ PÉTER

(1937—2002)

Mindössze 16 éves volt, amikor belépett a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatba.

Középiskolájának, a Pannonhalmi Gimnázium Csoportjának tagjaként kezdett foglalkozni barlangkutatással. Később átlépett a Műegyetem Ásvány- és Földtani Tanszék Barlangkutató Csoportjába (ÉKME), ahol mindvégig tevékenykedett. Életének 54. évében, 2002. január 12-én súlyos betegségben váratlanul elhunyt.

A Papp Ferenc Csoportba való belépése után rövid időn belül az akkor már működő Jósvafői Karsztkutató Állomás munkatársa lett, ahol érdeklődésének megfelelően 1972-ig elektrotechnikusi munkakört látott el a Vass Imre-barlang műszereinek üzemeltetésével kapcsolatban.

Lelkes munkája és sokoldalúsága révén rövidesen csoportunk, sőt az egész magyar barlangkutató társadalom jelentős egyénisége lett. Ő szervezte meg Adamkó Péterrel együtt 1968—70-es évek nyarán a Nagyoldali-zsomboly kutatását, majd 1971—75-ös évek nyarán Borzsák Péter és György Péter javaslatára Gádoros Miklóssal és Hlavács Lászlóval együtt megszervezték a Musztáng-barlang feltáró táborait, melyben a Papp Ferenc Csoport teljes tagsága és sok vendég is részt vett. Más társulati csoportok munkájában is közreműködött. Nemcsak az említett kutatások, hanem a Vecserm-bükki és a Baradla Alsó-barlangi expedíciók hírközlését is ő biztosította. A Musztáng-barlangon kívül az 1975 évben a Vass Imre-barlang kutatását más területen is elősegítette. Berczik Pállal és az Amphora Könnyűbúvárok közreműködésével a Milada-barlang, a Feneketle Lednice és a Kecső-forrás felől kísérletet tettek arra, hogy búvár módszerrel átjussanak a Vass Imre-barlangba. 1983—85. során Cser Ferenc javaslatára a Vass Imre-barlang végpontján a bontáshoz csörlőt épített ki, majd később a végpont feletti beszakadás bontását is megkísérelte hasonló módszerrel. A 80-as évek végéig a csoport második generációs fiataljainak Tücsöklyuk bontási munkáinál a biztosítási rendszerek ellenőre volt. 1989-től 1995-ig a Papp Ferenc Csoport vezetője volt.

Kérdő Péter, Holl Balázs és Ruff István a 80-as évek második felében modernizálták a Vassa Imre-barlangi csepegésmérő hálózatot, új légáramlás-regisztráló rendszert alakítottak ki, majd Gádoros Miklós javaslatára kiépítették a barlang légnyomáskülönbség-regisztráló rendszerét. E mérések eredményeit feldolgozva két helyen is publikálták. Egyrészt a Krolopp Andrással együtt a fiatalok részére szervezett nemzetközi karsztkurzus (a „Youth and Enviroment Europe" rendezvényre) keretében, másrészt a Budapesten rendezett 10. Nemzetközi Barlangkutató Kongresszus (1989) kiadványában. Egy kísérleti méréssel megállapították, hogy a Vass Imre-barlang rendszerének teljes hossza legalább 5 km-re becsülhető. A légáramlás sebességével arányos légnyomáskülönbség mérésekkel ugyanis kimutatták, hogy a Lagunás-szifon légmentes lezárásakor a 300 m-es barlangszakaszban mintegy 15—20-szor kisebb volt a légáramlás, mint nyitott szifon esetében.

Kérdő Péter barátunk kitűnő műszaki érzéke és szervező képessége, rendkívül nagy kutatási kedve, igen jó kapcsolatteremtő képessége és jó humora következtében továbbra is itt él emlékezetünkben. Nagyon szerették őt a fiatalok is, mert mindig mindenről lehetett Vele beszélgetni, mert általános műveltsége is nagy volt. A legutóbbi három évben azonban nehezen felismert betegsége és fájdalmai miatt visszahúzódott. Olyan hirtelen halt meg, hogy legtöbben nem is tudtunk Tőle személyesen elbúcsúzni. 2002. január 28-án a Rákoskeresztúri-temetőben megjelent tagság nagy létszáma (kb. 140 gyászoló) mutatta meg, hogy milyen sokat jelentett Ő számunkra.

Maucha László

KOVÁCS PÉTER FÉLIX
(1954—2002)

A Ferencvárosi Természetbarát Sportkör Barlangkutató Szakosztály tagjaként 1973-ban a Szemlő-hegyi-barlang tíz napos földalatti táborában kezdte el tevékenységét. Ezen a táboron derült ki róla, hogy „született barlangász". Felvételt nyert a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatba. Mindkét szervezetnek tagja maradt 1987-ig. Ezen idő alatt bejárta Magyarország szinte minden zsombolyát és barlangját. Résztvevője szlovákiai és erdélyi zsomboly- és barlangtúráknak.

Csoporttársaival részt vett a Remete-szurdok barlangjainak, a Hosszúhegyi-zsomboly, a Solymári-ördöglyuk, a Bükk térségében az Istvánlápai-zsomboly és a Diabáz-barlang kutatásában. Fő kutatási területe azonban Égerszög és környéke volt. Szinte megszállottként ásta át magát a szűkületeken. A Danca-barlang volt a kedvence! Résztvevője az új részek feltárásának, a „Szivattyús-tábornak" és az öt napos földalatti térképező tábornak is.

Halálával nagy veszteség érte a magyar barlangkutatást.

Vidics Zoltánné

MÜLLER ERNŐ
(1937—2003)

2003. július 9-én, hosszú, súlyos betegségben elhunyt Társulatunk alapító tagja, Müller Ernő, ahogy a barlangászok ismerték: „Mütyi".

Barlangkutató tevékenységét a Meteor Barlangkutató Szakosztályában kezdte. Az 50-es, 60-as években állandó résztvevője volt a szakosztály túráinak. Tevékenyen közreműködött a Mátyás-hegyi- és a Szemlő-hegyi-barlangban végzett feltáró kutatásban, ugyanakkor a szakosztálybeli klubélet aktív résztvevője is volt. 1958-ban részt vett a VITUKI által vezetett albániai vízkutató expedíció munkájában.

A családalapítás következtében később kissé eltávolodott a barlangkutatástól, de 1981-től — immár fia révén — ismét bekapcsolódott a barlangkutatásba a Bekey Imre Gábor Barlang-kutató Csoport keretében. Rendszeresen részt vett a Pál-völgyi-barlang feltárására irányuló munkákban. Az utolsó nagy akció, melynek részese volt, a Pál-völgyi- és Mátyás-hegyi-barlang összekötésének megtalálása.

Csendes, szerény alakját nem felejtjük, emlékét szeretettel megőrizzük.

HOLLY ISTVÁN
(1937—2003)

Holly István 1937-ben született Budapesten. A barlangkutatásba már fiatalon, 16 éves korában bekapcsolódott a budai hegyvidéken nyíló barlangok látogatása során, 1954 augusztusában fivéreivel együtt Ő is tagja volt a Vass Imre-barlangot felfedező 7 tagú csoportunknak. Ezután a Papp Ferenc professzor hathatós támogatásával megalakult ÉKME (Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem) Ásvány és Földtani Tanszék Barlangkutató Csoportja. Mint csoportunk tagja még sok éven át kivette részét abban az emberfeletti munkában, amely a barlang feltételezett főágának további feltárására irányult a Ciklopszok-csarnoka hatalmas omladék-tömegében. Kitűnő

humorérzéke és jó ötletei miatt nagy öröm volt Vele együtt dolgozni a feltáró kutatásban.

Budán a Rákóczi Ferenc Gimnáziumban érettségizett. Geofizikus diplomáját pedig a budapesti ELTE Természettudományi Karán szerezte meg 1962-ben.

1956-ban jelent meg első cikke a Természetjárás hasábjain a Vass Imre-barlang feltárásáról „Új természeti kincsünk, címmel. Később a feltárási munkákon kívül a műegyetemi csoport tagjaival együtt Ő is hozzájárult 1957-ben a Papp professzor által megalapított Karsztkutató Állomás tudományos munkájához. Fejérdy Istvánnal és Csicsely Andrással együtt részletesen tanulmányozták a Haragistyai- és a Nagyoldali-fennsík morfológiai viszonyait és az ott található barlangokat. 1960-ban a Karszt- és Barlangkutatási Tájékoztatóban, 1961-ben pedig a Karszt és Barlangban közöltek cikket a két terület víznyelőiről, a Szarvasól-, a Porlyuk- és a Tücsöklyuk-barlangról, valamint a Nagyoldali- és a Kuriszlánfői-zsombolyról is.

A Vass Imre-barlang felfedezésének 40. évfordulóján az MKBT Évkönyv 10. kötetében a barlang feltárásának leírásában kiemelte, hogy az ún. L-ág megkutatása volt a legígéretesebb végponti vállalkozásunk a főág folytatásának megtalálása érdekében, mert csak itt tapasztaltunk nagyon erős légáramlást a bontás során. Amikor munkaköri elfoglaltsága miatt már nem tudott személyese3n is részt venni a nyári táborokban, évről-évre jelentős anyagi támogatást nyújtott feltáró kutatásainkhoz.

Egész életében a Kőolajipari Tröszt Geofizikai Kutatási Üzemében dolgozott. Osztályvezetőként ment nyugdíjba. Utána szépirodalmi tevékenységet folytatott. A Magyar Alkotók és Gondolkodók Közösségében dolgozva számos újságcikke és két könyve is megjelent. A „Parancsnok" c. könyvében 1956-nak állított emléket.

2003 augusztus elején álmában váratlanul érte a halál. A Felső-krisztinavárosi Plébániatemplom Urnatemetőjében nagy részvét mellett igen sokan vettünk részt legjobb barátunk és munkatársunk temetésén, aki azóta is nagyon hiányzik számunkra.

Maucha László

Dr. KÓSA ATTILA
(1942—2003)

Mintha csak a közelmúltban történt volna, pedig 1958 januárját írtuk, amikor egy 16 éves, szőke diák a szomszéd fiúval bejött a Meteor Klub heti összejövetelére és jelentkezett nálam, hogy szeretne barlangkutató lenni. Attól kezdve a hétvégeken együtt járta velünk a barlangokat és júliusban már részt vett a Meteor barlangkutató csoport alsó-hegyi kutatótáborán. Akkor ismerkedett meg az Alsó-heggyel, akkor szerették meg egymást. Sorra járta velünk az Alsó-hegy barlangjait, zsombolyait, és fedeztünk fel együtt újabbakat is a nyári kutatótábor folyamán. A tábor utolsó napján jutottunk be a Rejtek-zsomboly mélyebb szakaszába, amelynek szépsége, képződménygazdagsága mindnyájunkat lenyűgözött. Együtt mértük fel az újonnan felfedezett barlangot és azután Titi szerkesztette meg a barlang térképét. Ezzel jegyezte el magát végérvényesen az Alsó-heggyel.

1958 decemberében a többi meteoros barlangásszal együtt részt vett a MKBT alakuló közgyűlésén, alapító tagja lett a Társulatnak, amelynek folyóiratában, a Karszt és Barlang hasábjain aztán ő számolt be az alsó-hegyi Rejtek-zsomboly föltárásáról, bemutatva ott a zsombolyról általa szerkesztett térképet is. Ez volt az első publikációja, amelyet azután a továbbiak hosszú sora követett. A következő években már megszerveződött a Meteoron belül a zsombolyos csoport, amely nem csak nyári táborain, de évente többször is kutatta az Alsó-hegy zsombolyait, a fennsík magyar oldalán és szlovákiai részén is. Számos, korábban ismeretlen alsó-hegyi zsomboly fölfedezése, fölmérése és publikálása fűződik Kósa Attila és társai nevéhez. Itt, ezeken a munkákon fejlődött a lelkes fiatal kutató fiúból érett kutató szakember.

Mérnöki diplomájának megszerzése után doktori disszertációjának tárgyát is az alsó-hegyi zsombolyokban szerzett tapasztalataira és kutatásaiból levont következtetéseire építette. 1969-ben benyújtott disszertációjának tárgya a felszín alatti karsztos üregek morfológiai és műszaki vonatkozású vizsgálata volt, és terjedelmes munkájának függelékeként

leközölte a kötetben az Alsó-hegy addig megismert zsombolyainak rövid leírását, térképét és fotódokumentációját is. Nem véletlen, hogy a fiatal mérnökdoktor, a felszínalatti üregek stabilitási, műszaki problémáinak kutatója és szakértője a budapesti metróépítésnél helyezkedett el, és rövidesen az egyik szakasz építésének vezetője lett. De a barlangkutatással, az alsó-hegyi zsombolyok kutatásával ezután sem hagyott fel.

Évek múltával a zsombolyos csoport régi tagjai lassan lemorzsolódtak, de ő továbbra is kitartott, és amikor az 1970-es évek elején a Meteorban ismét szerveződött egy lelkes fiatal kutatógárda, a Tektonik csoport, amely hozzá fordult tanácsért, irányításért, örömmel fogott össze velük, és közös kutatómunkájuk során nemcsak újabb eredmények születtek, de többükkel szoros baráti kapcsolata is szövődött, amely aztán a szó szoros értelmében Attila életének utolsó percéig tartott.

Kósa Attilának kiváló nyelvkészsége, különösen magas szintű angol nyelvtudása révén széleskörű nemzetközi szakmai és baráti kapcsolatai alakultak ki. Az 1970-es évek második felében, az addigra a külföldi szaklapokban is megjelent publikációi és a nemzetközi kongresszusokon, konferenciákon elhangzott előadásai nyomán már a nemzetközi szakmai körökben is elismert szakember volt. Így kapott meghívást Líbiába, hogy a tripoli egyetemen vendégprofeszszorként adja elő a hidrogeológiát, a vízföldtant, a felszín alatti vizek és az azok nyomán kialakult üregekkel kapcsolatos földtudományi és műszaki ismereteket. A meghívásból azután évekig tartó egyetemi oktatás következett. De ő ott sem volt tétlen. Az oktatás szüneteiben talált időt arra, hogy bejárja és megkutassa Líbia karsztosodó kőzetekből fölépült tájait. Így fedezte fel ott a gipsz és anhidrit kőzetekben kialakult, zsomboly jellegű, mély, természetes aknákat, szakadékokat, amelyeken keresztül, azokat kutatva és mélyükbe leereszkedve nem csak kiterjedt üregrendszereket, barlangokat fedezett fel, de vizet vezető járatokat is mélyen a Szahara sivatagos vidéke alatt. Ennek további folyománya volt azután a magyar szakemberekből megszervezett sikeres líbiai vízkutató expedíciója is. Ottani vízföldtani és ezzel összefüggésben barlangtani kutatásairól és felfedezéseiről az európai és amerikai szaklapokban megjelent publikációi még szélesebb körökben ismertté tették nevét. A Líbiában magyar szakemberek által folytatott vízföldtani kutatásoknak és feltáró munkálatoknak szakértőként élete utolsó percéig tevékeny résztvevője volt.

Több éves líbiai távolléte alatt is tartotta kapcsolatait hazai kutatótársaival, és ha rövid időre hazalátogatott, első útja az Alsó-hegyre vezetett, hiszen kutatói pályája innen indult el, és ez a kapcsolat soha egy percre sem szakadt meg. Kósa Attila egy életre összeforrott az Alsó-heggyel, ott volt otthon, érezte a hegy szívének lüktetését, ismerte minden zsombolyának egyéniségét, mint a szülő szeretett gyermekeiét. Sosem felejtem el, 1988 nyárelején — akkor ő már újból idehaza dolgozott — dísztáviratot kaptam Attilától. Ez állt benne: „Ma 30 éve mutattál be az Alsó-hegynek. Hálásan köszönöm! Titi."

Kósa Attila nem csak az Alsó-hegyen, de a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatban is értékes és megbecsült munkát végzett. 1974-ben a Társulat már egyik titkárává választotta a sikeres fiatal szakembert. Társulati tevékenységét hosszú líbiai egyetemi oktató munkája megszakította ugyan, de hazatérése után újból feladatokat vállalt. Az 1989-ben Budapesten megrendezett barlangtani világkongresszus szervező bizottságának tagjaként ő szerkesztette meg a kongresszuson elhangzott előadások I. és II. kiadványkötetét. Utóbb éveken át az MKBT Tájékoztató szerkesztője volt. A Társulat 1991-ben az elnökség tagjává, 1995-ben társelnökké választotta. 1996-ban pedig a közgyűlés a Társulat érdekében hosszú időn át végzett, kimagasló értékű munkásságáért Herman Ottó Éremmel tüntette ki.

Most, október közepén Attila, régi tektonikos kutatótársaival, barátaival — megromlott egészséggel, fájó gerinccel ugyan — elment újból az Alsó-hegyre. Úgy tervezte, hogy meglátogatja szerelmetes zsombolyait, de ott, az Alsó-hegyen elhagyta ereje, tervezett túráját már nem tudta befejezni. Elbúcsúzott az Alsó-hegytől, azután megfáradt testtel visszatért Pestre, és másnap örökre megpihent.

Nem hétköznapi embertől, kivételes tehetségű kutatótól, kiváló mérnöktől, nagy tudású egyetemi tanártól és sokunk jó barátjától búcsúzunk. Búcsúzik a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat elnöksége és egész tagsága, búcsúzik a Magyar Természetbarát Szövetség Barlang Bizottsága, a Magyar Barlangi Mentőszolgálat, búcsúzik a Meteor Természetbarát Egyesület és annak Barlangkutató Szakosztálya, és búcsúzik Kósa Attilától az egész magyar barlangász társadalom. De a búcsú nem jelent feledést, már pedig csak az hal meg végérvényesen, akit elfelejtenek.

Téged pedig, Attila, megőriz az emlékezet, mert Te egy voltál és maradsz is az Alsó-heggyel, és amíg ember járja az Alsó-hegyet és kutatja titkait, addig a Te emléked, szellemed is élni fog, mert nemcsak barátaid emlékezete, de maga az Alsó-hegy őriz meg Téged örökre.

(Dr. Dénes György búcsúbeszéde a Farkasréti temetőben 2003. november 14-én)

Huntihan felol

A Szabadság-barlang új szakaszából
(Czirják Ferenc és Gazdag László felvételei)

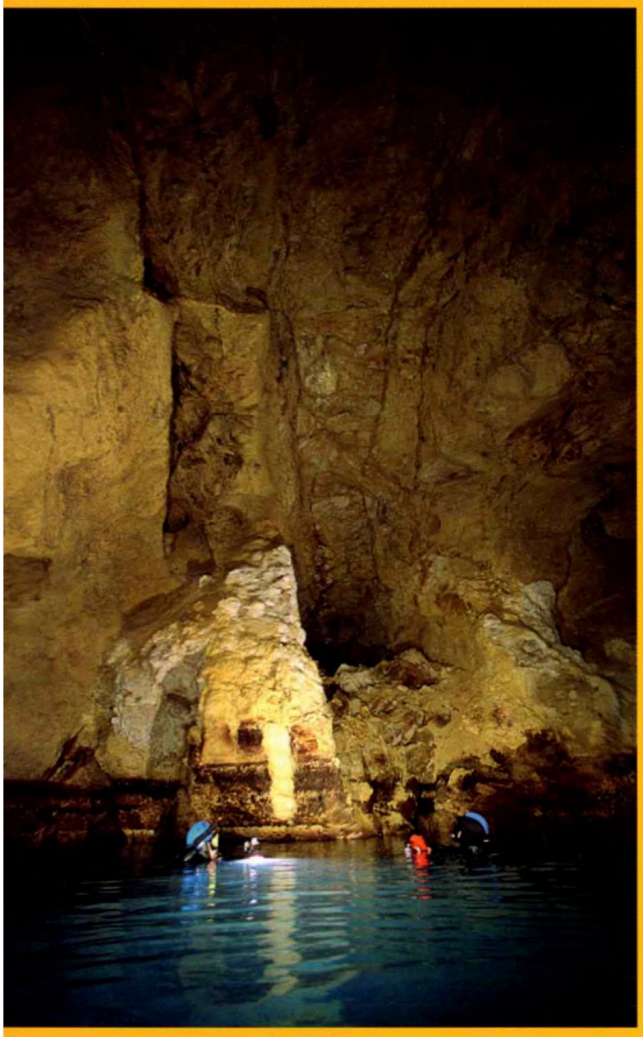

Képek a Molnár János-barlang újonnan fefedezett részeiből

Kiss Gábor felvételei